

Posudek na disertační práci

Mgr. Aneta Kříčková, M.A.

Komparace konfliktů v Salvadoru, Nikaragui a Chiapasu z pohledu teorie řešení občanských válek

Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta 2016

Zvolené téma práce je velmi významné a zdá se, že jeho význam v současné situaci ve světě ještě poroste. Bez ohledu na to, že je regionálně vymezeno – Střední Amerika a Mexiko, způsob zpracování přináší poznatky, jež jsou inspirativní a částečně využitelné i pro zkoumání konfliktních situací v jiných regionech.

Práce je kvalitně teoreticky zakotvena, hypotézy ověřují současné teoretické přístupy a závěry. Struktura práce je logická, autorka se většinou dokázala udržet v základní rovině rozboru konfliktů (popis konfliktu, postižení hlavních aktérů a konkrétních vnitropolitických, sociálních a ekonomických souvislostí) a aplikovat komparativní metodu na základě jasně stanovených kritérií. Práce se opírá o relevantní literaturu a prameny, využívá originální zdroje ve španělštině, dále vychází z podstatných prací v angličtině a do určité míry postihuje i základní literaturu k danému tématu v češtině. Práce s vědeckým aparátem odpovídá nárokům na disertační práci.

Připomínky zásadnějšího charakteru:

První připomínka se netýká přímo obsahu práce, spíše je určitým zamyšlením nad teoretickými koncepty, které dle mého názoru nereflektují dostatečně některé aspekty vnitřních konfliktů. Mám na mysli prvek internacionalizace u mnoha existujících konfliktů, tj. přímý vliv (regionální či světové) velmoci. Většinou je to snaha o udržení sféry vlivu, ať již jde o zájmy ekonomické, strategické, bezpečnostní či jejich kombinace. Nesporně to hrálo velkou roli v případě nikaragujských „Contras“ a angažovanosti USA, do jisté míry i v případě Salvadoru. Domnívám se, že pokud by nedošlo k ukončení „studené války“ a pádu komunismu, zastavení vnitřních konfliktů a občanské války by nakonec neproběhlo v těchto zemích tak hladce. Autorka si je externích vlivů vědoma a místy je i zmiňuje, teoretický rámec, jež zvolila, je ovšem nereflektuje (což není chybou autorky, protože je otázkou, zda lze vhodný teoretický rámec nalézt).

Druhá připomínka se práce již částečně dotýká. Domnívám se, že mohly být více zdůrazněny vzájemné vazby, vztahy a inspirace sandinistů a hnutí Farabunda Martího. Vítězství sandinistů bylo nesporně silným impulsem pro vývoj v Salvadoru, a především je zde obdobná reakce ze strany USA (a vlivná teorie domina, jež se nakonec neprokázala ve Střední Americe ale ve Střední Evropě). Je ale nutné říci, že při ověřování hypotézy tyto souvislosti nejsou zásadní.

Třetí připomínka se týká určitého otazníku, zda Nikaragua je vhodným příkladem. Především v Nicaragui jde o dva rozdílné procesy, kdy nad Somozou vítězní Sandinisté (po občanské/revoluční válce) čelí v občanské válce „Contras“, což je uskupení, které představuje poměrně pestrý konglomerát zahrnující bývalé somozovské gardisty, ale i odštěpence od sandinistů (comandante „Zero“ Edén Pastora), indiánské etnické skupiny, jež se fakticky staví proti „modernizaci“ a odmítají neprostupnou hranici ve vztahu ke členům svého kmene (zejména Miskitové), jež žijí na druhé straně řeky (a tudíž i státu). Navíc je zde již zmíněný výrazný vliv a zájem USA, bez jejichž podpory by „contras“ nemohly existovat. Ukončení konfliktu a vyústění procesu umožňující nástup Violetty Chamorrové po svobodných soutěživých volbách, pak podle mne není kompromisem mezi sandinisty a „contras“, protože Violetta, vdova po významném činiteli protisomozovské (nesandinovské) opozice (zavražděn somozisty), nesporně nepatřila ke „contras“. Právě na příkladu její rodiny lze ukázat složitost nikaragujského konfliktu, kdy v rámci rodinné žurnalistické tradice jeden z jejích synů vedl sandinistické noviny (La Barricada) a druhý opoziční (La Prensa). I když je samozřejmé, že při využití srovnávací metody musí být provedena určitá schematizace, je otázkou, zda v případě Nikaraguy nepřesahuje účelnou míru.

Dílicí připomínky:

Jak již bylo řečeno, použité zdroje jsou relevantní a odpovídají požadavkům na disertační práci. Přesto si myslím, že autorka mohla využít i další zdroje v češtině, které sice nepřinášejí převratné názory, ale mohly poskytnout hlubší vhled a pochopení dané problematiky a do jisté míry i vnímat dobovou atmosféru. Pro pochopení nikaragujského vývoje do konce 80. let i dobové atmosféry mohla pomoci publikace V. Dvořáková, J. Kunc, Nikaragua, Praha 1990. Vyšlo sice v edici Zeměmi světa, což nepatří mezi publikace vědeckého charakteru, ale domnívám se, že nástin historického a politického vývoje v Nicaragui (odrážející dobu a přístupy ke zdrojům) stále ještě neztrácí na zajímavosti z hlediska toho, co je v češtině k dispozici. Další publikace, jež mohla autorce dobovou atmosféru trochu přiblížit, byla práce Jana Kašpara, Nikaragujský deník (bohužel tato kniha nějak opustila moji knihovnu), což byl reportér Mladého světa a v Nicaragui se měl původně účastnit alfabetační kampaně a nakonec spíše vytvářel sandinistické noviny. Obě tyto práce by pomohly v lepší orientaci v místních souvislostech, ale samozřejmě nejsou zásadní pro odborné zpracování tématu.

K tématu (ale nikoli asi k ověřování hypotéz) by se určitě hodil rozhovor s novinářem (a bývalým šéfem Občanského fóra) Janem Urbanem, který se přímo účastnil procesu vyjednávání (usmiřování) v Salvadoru. Bylo to snad v roce 1993, kdy jsme diskutovali spolu s Jiřím Kuncem u Honzy Urbana se Salvadorci, kteří přímo organizovali setkávání původně „znenárodněných komunit“. Každopádně by

v případě, že se autorka bude dále věnovat problematice řešení konfliktů, zkušenosti Jana Urbana určitě stály za to (kromě střední Ameriky se také pohyboval v prostoru dalších konfliktů – Náhorní Karabach, bývalá Jugoslávie...).

A drobné výtky na konec: občas stylistika (a nepřekládání některých slovních spojení z angličtiny), problémy se skloňováním některých osobních jmen, přepis zeměpisných názvů do češtiny (Karakas?).

Závěr: Přes uvedené připomínky a dílčí kritické výhrady předložená disertační práce Mgr. Anety Kříčkové je kvalitní, přináší nové vědecké poznatky a celkově **splňuje** požadavky kladené na disertační práce v oboru politologie. **Jednoznačně doporučuji její obhajobu** před patřičnou komisí.

Praha 3. 5. 2016

Prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.

Katedra politologie VŠE v Praze